

**RAOUL HAUSMANN
GUY DEBORD
PREPISKA O DADI
I „NEODADAIZMU“
1963–1966**

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

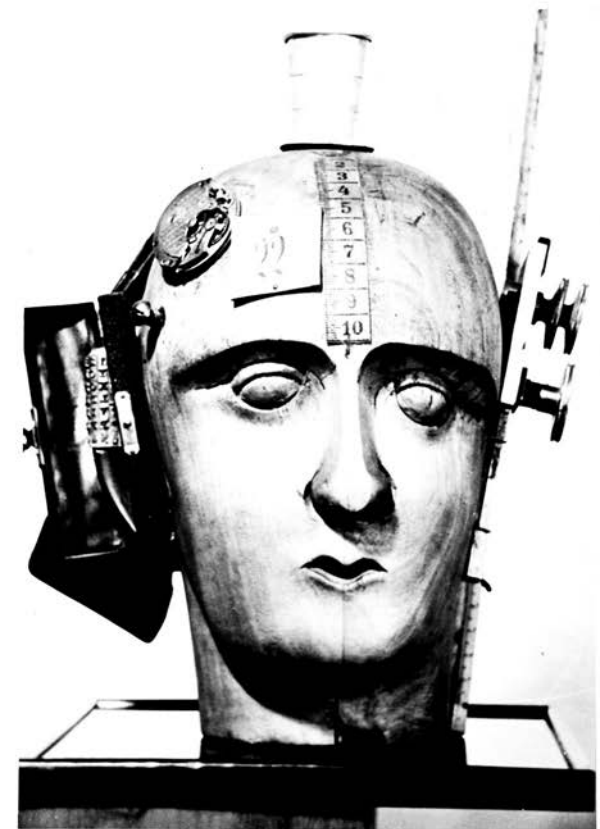
Raoul Hausmann i Guy Debord
PREPISKA O DADI I „NEODADAIZMU“
1963–1966.

Guy Debord, *Correspondance*, Vol. 2–3, Librairie Arthème Fayard,
Paris, 2001–2003.

Preveo i priredio: Aleksa Golijanin, 2016.

<http://anarhija-blok45.net>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA
<http://anarhisticka-biblioteka.net>

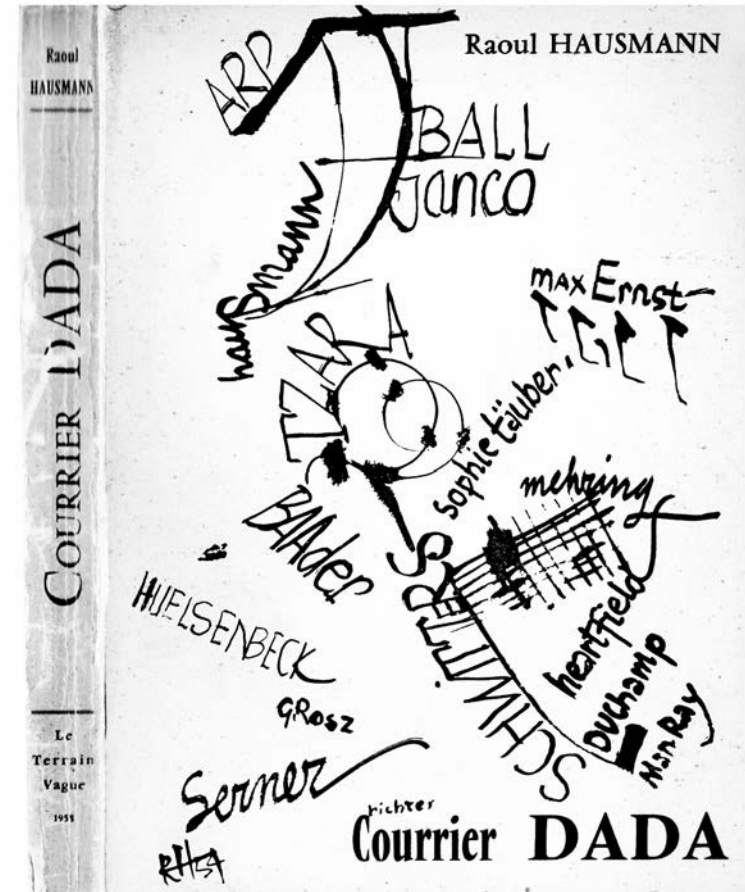

Raoul Hausmann, 1930.

Guy Debord, 1962.

Raoul Hausmann, *Courier Dada*, Terrain Vague, Paris, 1958 (prvo izdanje).

HAUSMANOVO PISMO DEBORU, OD 26. IV 1966.

Raoul Hausmann

6 rue Neuve Saint-Étienne, 87 Limoges, Haute-Vienne

26. april 1966.

Dragi gospodine Debor,

Želim da vam se zahvalim na vašem ljubaznom pismu i razumevanju koje ste pokazali za mene.

Što se tiče časopisa *Die Aktion*, znam samo da je grupa prijatelja iz Berlina uspela da sačuva sve brojeve, budući da su ga, kao komunistički list, nacisti spaljivali.

Pisaću u Berlin da bih saznao kako bi se moglo doći do informacija o tekstovima koji se u njemu nalaze.

S druge strane, pošto mislim da je Šilerov muzej iz Marbaha sačuvaovao makar neke brojeve, pisaću dr Rabeu (Paul Raabe), koji rukovodi muzejom.

U prilogu vam šaljem svoj prevod teksta Mustafe Kajatija; nadam se da će vam biti od koristi.

Očigledno neću biti u prilici da objavim svoju novu knjigu o dadi, naročito ne u Nemačkoj. Ali, neka moja objašnjenja pojaviće se u časopisima *Phases* i *Edda*.¹⁰

Primite moje najsrdačnije pozdrave,

Raul Hausman

„Dragi gospodine Debor,

S velikim zanimanjem pročitao sam članak Mustafe Kajatija, 'Zarobljene reči', iz *Situacionističke internacionale* br. 10, i veoma sam zadovoljan njegovim objašnjenjem dade, pošto sam bio jedan od osnivača *Kluba Dada* u Berlinu (...)

U svakom slučaju, Kajatijev članak iznosi stanovište koje je odavno trebalo formulisati, a naročito danas, sa svim tim besmislicama koje se objavljuju povodom pedesete 'godišnjice dade'."

(R. Hausman, 17. IV 1966)

„Hausman mi je upravo pisao kako snažno odobrava tvoj članak iz *SI* br. 10. Preveo je tekst na nemački, da bi ga poslao nekom južnoameričkom časopisu. Zamoliću ga za jednu kopiju za nas. Prilično je uzbudljivo imati Hausmana za prevodioca.“

(Gi Debor, iz pisma M. Kajatiju, od 19. IV 1966)

„Uzaludno je oživljavati situaciju koja je važila pre 45 godina. Naročito kada su oni koji se bave tom 'restauracijom' samo kuvari koji ne znaju ništa o kulinarsvu.“

(R. Hausman, 5. IV 1963)

¹⁰ Videti f. 9. Hausman navodi francuske časopise s kojima je saradivao još od 1956, odnosno 1958; u narednom periodu objaviće još nekoliko tekstova o dadi i neodadizmu, među kojima treba izdvojiti „Dada s'emeut se meut et meurt a Berlin“ (1966), objavljen u *Phases*, v. 13, no. 11, maja 1967; tekst se kasnije pojavio i na nemačkom, kao „Dada empört sich, regt sich und stirbt in Berlin“ (približno, „Dada se bunila, mrdala i umrla u Berlinu“).

DEBOROVO PISMO HAUSMANU, OD 25. IV 1966.

Pariz, 25. april 1966.

Dragi gospodine,

Najtoplije vam se zahvaljujem na vašem pismu od 17. aprila. Naravno, poznata nam je vaša uloga u nemačkom dadaizmu, tako da nijedna potvrda naših teza o tom centralnom pitanju za nas ne može biti vrednija od vaše.

Posle organizovanog zaborava dadaizma, njegovo današnje zvanično priznanje izgleda nam kao trenutak predvidljivog procesa, trenutak koji prati raspadanje kulture i ideologija koje su vladale tokom četrdeset godina opšte reakcije.

Naredna revolucionarna kriza, koja će dovesti u pitanje ceo svet (i njegov dalji razvoj) kojem ste se suprotstavljali, potvrdiće celu istinu dadaizma.

Što se nas tiče, produbićemo taj istorijski problem, što je moguće više, to jest, iz neposrednog interesa. U vašoj knjizi *Courrier dada* (objavljenoj 1958, u izdanju Terrain Vague), pronašli smo deo nekih informacija, koje su izgleda dostupne. Da li znate gde bismo danas mogli konsultovati časopis *Die Aktion*? U prethodnom pismu, rekli ste mi da radite na novoj knjizi o dadaizmu. Nadam se da će uskoro pojaviti.

Molim vas da nam, ako je moguće, pošaljete jednu kopiju vašeg prevođa Kajatijevog teksta; voleli bismo da ga pripremimo za objavljivanje na nemačkom, što povremeno radimo.

Dragi gospodine, molim vas da prihvatite izraze naše naklonosti i divljenja (svega onoga što, prema glasinama, potpuno netačnim, ne ukazujemo nikome).

Gi Debor

Prepiska između Raula Hausmana i Gija Deboru sastoji se od 3 pisma Hausmanu (31. III 1963; 22. IV 1963; i 25. IV 1966) i 4 pisma Deboru (24. III 1963; 5. IV 1963; 17. IV 1966; i 26. IV 1966). Kao uvod, uključeno je Deborovo pismo Marku Dašiju, od 7. IX 1988, a tu je i odlomak iz jednog Deborovog pisma Mustafi Kajatiju, od značaja za ovu prepisku.

AG, 2016.

NA KORICAMA:

Raoul Hausmann, *Mechanischer Kopf (Der Geist unserer Zeit)*;
Mehanička glava (Duh našeg vremena), 1919.

HAUSMANOVO PISMO DEBORU, OD 17. IV 1966.

Raoul Hausmann
6 rue Neuve Saint-Étienne, 87 Limoges, Haute-Vienne

17. april 1966.

Dragi gospodine Debor,

S velikim zanimanjem pročitao sam članak Mustafe Kajatija, „Zarobljene reči“, iz *Situacionističke internacionale* br. 10, i veoma sam zadovoljan njegovim objašnjenjem dade, pošto sam bio jedan od osnivača *Kluba Dada* u Berlinu.

Između 1916. i 1924. sarađivao sam s časopisom *Die Aktion*, koji se zalagao za antiautoritarni socijalizam, i oduvek sam se suprotstavljao ležernom odnosu koji je većina dadaista pokazivala prema pitanju revolucionarne obnove. U svakom slučaju, Kajatijev članak iznosi stanoviše koje je odavno trebalo formulisati, a naročito danas, sa svim tim besmislicama koje se objavljuju povodom pedesete „godišnjice dade“.

Uradio sam prevod članka na nemački, a poslao bih ga prijatelju iz časopisa za progresivnu umetnost *A-Z*, koji živi u Kolumbiji, kao i nekolicini prijatelja iz Nemačke.

Naravno, navešću autora i časopis *SI*.

Dragi g. Debor, molim vas primite moju zahvalnost i moje najsrdačnije pozdrave.

Raul Hausman

ODLOMAK IZ DEBOROVOG PISMA MUSTAFI KAJATIJU

„Hausman mi je upravo pisao kako snažno odobrava tvoj članak iz *SI* br. 10. Preveo je tekst na nemački, da bi ga poslao nekom južno-američkom časopisu. Zamoliću ga za jednu kopiju za nas. Prilično je uzbuđljivo imati Hausmana za prevodioca.“

Gi Debor, 19. IV 1966.

RAUL HAUSMAN

GI DEBOR

PREPISKA O DADI I „NEODADAIZMU“

1963–1966.

PISMO GIJA DEBORA MARKU DAŠIJU,¹ OD 7. IX 1988.

Dragi gospodine

(ova formulacija mi u stvari deluje najbolje i najslobodnije, utoliko što sa sobom nosi jake razloge da se kaže još nešto)

Tek juče, kada sam se vratio u Pariz, video sam vaše pismo od 7. avgusta; i zaista mi je žao što ga nisam dobio nekoliko dana ranije. Pošto sam bio na selu, gde sam sređivao i uništavao neke stare papire, usput sam naišao na dva ili tri pisma Raula Hausmana, koja se bave epohom koju evocirate. Nisam ih uništio, naravno. Ali, nisam imao vremena da ih ponovo pročitam. U svakom slučaju, mogu vam potvrditi da nam je Raul Hausman brzo i spontano poslao nemački prevod *Bede (studentskog života)*,² negde krajem 1966.

¹ Marc Dachy (1952–2015), urednik izdanja posvećenog belgijskom dadaisti Klemenu Ponseru (Clément Pansaers, 1885–1922), *Bar Nicanor et autres textes Dada* (Bar Nikanor i drugi dadaistički tekstovi), objavljenom 1986, u ediciji *Champ Libre*, Žerara Lebovisija (Gérard Lebovici, 1932, ubijen 1984), u kojoj je i Debor bio jedan od urednika. Tako je i došao u kontakt sa Deborom, koji mu je ustupio svoju prepisku sa Raulom Hausmanom. Mark Daši je kasnije priredio još nekoliko izdanja posvećenih dadi, među kojima vredi izdvojiti ogromnu i sjajno osmišljenu antologiju, *Archives Dada: Chronique* (Hazan, 2005). Priredio je i novo, dopunjeno izdanje Hausmanove autobiografske knjige *Courrier dada* (Terrain vague, Paris, 1958; Allia, Paris, 1992, 2004).

² Hausman je prvo preveo tekst Mustafe Kajatija „Zarobljene reči“, a zatim i „Bedu studentskog života“ (oba iz 1966) – osim ako Debor nije pobrkao tekstove, budući da je glavni autor *Bede* takođe bio Kajati. Mustapha Khayati, „Les mots captifs: Préface à un dictionnaire situationniste“, *Internationale situationniste* br. 10, mart 1966; *De la misère en milieu étudiant*, UNEF, Strasbourg 1966. (Oba teksta su prevedena, videti Anarhističku biblioteku.)

Taj prevod, čije smo istorijske vrednost bili svesni, nije bio upotrebljen; i uskoro je, nažalost, nestao. Tačnije, bio je normalno prosleđen jednom našem bilingvalnom situacionisti, zaduženom za publikacije na nemačkom, izvesnom Holu, koji je nekoliko dana kasnije ispario, pošto je s pravom bio obuhvaćen isključenjem „garonoovske“ struje.³ Ukratko, sve to je bilo vrlo dadaistički.

Kao i vi, smatram da je dadaizam mnogo značajniji od njegove kasnije „francuske“ interpretacije. Kod situacionista je svakako bilo mnogo osvrta na dadaizam, više nego što ste ih naveli; a u celom njihovom delovanju, bila je prisutna njegova neprekidna eulogija.

Najiskrenije,

Debor

HAUSMANOVO PISMO DEBORU, OD 24. III 1963.

Raoul Hausmann

6 rue Neuve Saint-Étienne, 87 Limoges, Haute-Vienne
(Nova ulica Sent-Etjen 6, Limož 87, Gornji Vijen)

24. mart 1963.

Gospodine,

Pišem knjigu o neodadaizmu, toj besramnoj eksploataciji situacije koja je važila pre 40 godina. Očigledno, morao sam da stupim u kontakt sa g. Kuncelmanom iz pokreta SPUR (Dieter Kunzelmann), koji mi je potvrdio da taj pokret ima veze s dadom. Onda sam nabavio dva broja *Situacionističke internacionale*, da bih u broju 5 pronašao odlomak iz jednog pisma koje mi je (Kurt) Šviterš poslao 1947, u kojem se aludira na letrizam, koji je najobičnija prevara.⁴ Ako Isidor Isu (Isidore Isou)

³ Theo Frey, Jean Garnault (Debor frakciju naziva po njemu „Garno“), Herbert Holl i Edith Frey, isključeni iz SI 15. I 1967.

⁴ Asger Jorn, „La creation ouverte et ses ennemis“ (Otvoreno stvaralaštvo i njegovi neprijatelji), SI br. 5, 1960. Hausman misli na deo iz Šviteršovog pisma iz 1947, u kojem mu ovaj u stvari citira deo iz pisma koje je poslao jednom prijatelju i kolekcionarju iz Švedske: „Još nešto: tu su i imitatori, na primer, pariski letristi, koji su kopirali Hausmanovu i moju *Ursonatu*, a da nas nisu ni spomenuli, iako

u Berlinu morao da se bori s drugim dadaističkim tendencijama i, bez prave prilike da preuzme inicijativu u nemačkoj situaciji, morao je da 1921. odustane od svojih kreativnih napora.

Ta naročita situacija *Kluba Dada* u Berlinu, sve do sada nije bila dovoljno jasno predstavljena. To je ono što pokušavam u svojoj novoj knjizi, *Izgledi ili kraj neodadaizma* (Chances ou fin du Néodadaïsme; Aussichten oder Ende des Neodadaismus).⁹

Uzaludno je oživljavati situaciju koja je važila pre 45 godina. Naročito kada su oni koji se bave tom „restauracijom“ samo kuvari koji ne znaju ništa o kulinarstvu.

Naravno, u pravu ste. Letristička publikacija *Ur* objavljena je 1951. Imam jedan primerak.

Sa željom da uspete u „stvaranju“ situacija, šaljem vam izraze svoje naklonosti.

Raul Hausman

DEBOROVO PISMO HAUSMANU, OD 22. IV 1963.

Pariz, 22. april 1963.

Dragi gospodine,

Danas sam vam poslao nekoliko situacionističkih pamfleta. Hteo bih da vas obavestim i da stara adresa na kojoj sam našao vaše pismo od 5. aprila, više ne važi. Za svu komunikaciju, naša adresa sada glasi: PP 75–06 Pariz.

Veoma nas zanima vaša nova knjiga. Slažemo se s vama i u tome da se svaki poredak koji izgleda „nepromenljiv i osiguran za svagda“ može brzo raspasti, kada nastupe povoljna vremena. I da će dekorateri ovog poretka – svih stilova – nestati zajedno s njim.

Najiskrenije vaš,

Gi Debor

⁹ Knjiga nije nikada izašla, ali nekoliko članaka o *Klubu Dada* i njegovom viđenju neodadaizma pojavilo se u zbirkama *Courrier dada* (1958, drugo izdanje, 1992, tekst „Club Dada“, 1966) i *Am Anfang war Dada* (1972, tekst koji nosi naslov najavljenije knjige, „Aussichten oder Ende des Neodadaismus“).

Molim vas primite moje najsrdačnije pozdrave. Takođe, kakav god bio vaš sud o *SI*, molim vas verujte u (izuzetno) visoko mišljenje koje imam o vašoj knjizi *Courrier Dada* i velikoj epohi kojom se bavi.

Gi Debor

HAUSMANOVO PISMO DEBORU, OD 5. IV 1963.

Raoul Hausmann

6 rue Neuve Saint-Étienne, 87 Limoges, Haute-Vienne

5. april 1963.

Dragi gospodine,

Juče sam primio 8 brojeva vašeg časopisa, *SI*.

Zahvaljujem vam se na pismu od 31. marta, tako ljubaznom i ozbiljnom, koje na tako lep način odudara od pisama g. Kuncelmana, koji je zbijao šale na račun dadaizma – iako ga ne poznaje – i koji me je izvređao – iako ni o meni ne zna ništa.

U prilog dadaizma, dozvolite mi da iznesem neka zapažanja: do izbijanja rata 1914, izgledalo je da je svet nepromenljiv i osiguran za svagda. Onda su usledili Ruska revolucija i pad nemačkog carstva (budući da promena režima u Nemačkoj nije bila revolucija).

Dok je dada u Švajcarskoj bila estetska pobuna (videti *Dnevnik Huga Bala*), njena repriza u Berlinu 1918. zasnivala se na ljudskim sukobima i psihološkim eksperimentima, koje smo definisali u našem časopisu *Die Freie Strasse* (Slobodna ulica, 1915–1918), antifrojdotske orijentacije.⁸

Bila je to revolucionarno-poetska situacija, u okviru šire situacije, koja je takođe bila revolucionarna, ali nimalo poetska. Naime, da bi likvidirala komunističku opasnost, nova socijalistička (socijaldemokratska) vlast je otvorila 300.000 radnih mesta u državnoj administraciji, i to je razlog zašto se tako veliki broj Nemaca opredelilo za socijalizam.

Ipak, ta poetska situacija berlinske dade predstavlja jedinstven pokušaj, koji prevazilazi cirišku i parisku fazu. Ali, dadaistički pokret je

⁸ Časopis je pokrenuo Franz Jung (1888–1963); do 1917–1918, oko njegove redakcije okupilo se jezgro buduće berlinske dadaističke grupe.

tvrdi da je bio prvi koji je napravio letrističke poeme, onda bi morao biti svestan Balovih reči iz njegovog *Dnevnika* iz 1916, kao i Švitersovih izjava iz (časopisa) *G*, iz 1923.⁵ Što se tiče g. (Morisa) Lemetra, on je u časopisu *UR*, iz 1947, objavio crtež na kojem je prosto prekopirao šare jednog severnoameričkog Indijanca, objavljene 1912. u Danzelovoj knjizi *Les Origines de l'Écriture* (Theodor Wilhel Danzel, *Anfänge der Schrift*; Nastanak pisma), koju inače posedujem. Celokupno letrističko slikarstvo je samo imitacija poema-plakata i slika-tekstova koje sam radio između 1918. i 1923.

Ali, da se vratim na svoju novu knjigu, koja će izaći u Nemačkoj. Hteo bih da vas pitam za vaše stavove o dadi i neodadaizmu, pošto u vašem časopisu ne mogu da ih razaznam, kao ni vaše vlastite ideje. Bio bih vam zahvalan kada biste mi poslali preciznija objašnjenja.

Zašto „situacionizam“? Naime, neka situacija može biti: bolna, opasna, dosadna, glupa, beznačajna, nevažna i svako može da je shvati kako hoće, prema tome, situacija ne govori NIŠTA.

Šta mislite o *The Situationist Times* br. 2, koji mi je pre izvesnog vremena poslao Noel Arno (Noël Arnaud)?

Molim vas primite moje najsrdačnije pozdrave,

Raul Hausman

smo to uradili 25 godina pre njih, i to iz boljih razloga...“ Navedeno kod Jorna i u R. Hausmann, *Courrier dada*, 1958, str. 123. „Letristi“ su, naravno, pripadnici „Letrističkog pokreta“ Isidora Isua, a ne „Letrističke internacionale“, koja će se formirati 1952, oko Gija Debora, Žila Ž Volmana, Ivana Ščeglova i još nekolicine bivših „isuovaca“.

⁵ Hugo Ball, *Die Flucht aus der Zeit* (Bekstvo iz vremena, dnevnik, 1927); Kurt Schwitters, verovatno „Konsequente Dichtung“, *G* 3, str. 45–46, ali iz 1924, ne iz 1923. „G“ je bio časopis koji je pokrenuo Hans Richter (1–5, 1923–1926), u pokušaju povezivanja nekih dadaističkih i konstruktivističkih tendencija. Saradnici, pored Hausmana i Švitera: Theo van Doesburg, Ludwig Hilbersheimer, Ludwig Mies van der Rohe, El Lissitzky, Hans Arp, Piet Mondriaan, Viking Eggeling, Naum Gabo, Antoine Pevsner, Ernst Schön, George Grosz, John Heartfield, Tristan Tzara, Man Ray.

DEBOROVO PISMO HAUSMANU, OD 31. III 1963.

Pariz, 31. mart 1963.

Gospodine,

Kao odgovor na vaše pismo od 24. marta, danas sam vam poslao komplet brojeva *Situacionističke internacionale*. Verujem da smo u nji-
ma objasnili svoj stav o dadaizmu i njegovim današnjim reakcionarnim
imitacijama, naročito u broju 2, str. 6–7; broju 6, str. 12–13; broju 7, str.
20–23; i broju 8, str. 11 – spisak nije potpun.⁶

Ukratko, dadaizam vidimo kao revolucionarni pokret, koji je do-
minirao kulturom epohe (i koji je, uprkos svojoj negativnoj motivaciji,
doneo masu inovacija, koje se obilato koriste u onome što se danas
naziva modernom umetnošću). S druge strane, ceo neodadaizam je re-
priza – manje ili više prikrivena retorikom – formalnih aspekata dada-

⁶ SI br. 2, 1958, str. 6–8, *L'absence et ses habilleurs* (Odsutnost i njeni klijenti; nije prevedeno); SI br. 6, 1961, str. 12–13, *Encore une fois, sur la décomposition* (O dekompoziciji, još jednom; nije prevedeno); SI br. 7, 1962, str. 20–23, *Communication prioritaire* (Prioritetna komunikacija, s jednim od najeksplicitnijih segmenata: „U vreme kada je stvarnost komunikacije trula do srži, nimalo ne čudi to što sociologija razvija mineralošku studiju okamenjene komunikacije. Kao što, u umetnosti, ne čudi ni to što neodadaistički ološ ponovo otkriva značaj dadaističkog pokreta, kao pozitivnu formalnu činjenicu koju treba *opet* eksploatirati, posle svega što su, još od dvadesetih godina, iz nje izvukli toliki drugi modernistički pokreti. Iz sve snage se upinju da zaborave da je pravi dadaizam bio onaj nemački i do koje je mere ovaj bio povezan sa usponom revolucije u Nemačkoj, posle primirja iz 1918. Za one koji danas stvaraju novu kulturnu poziciju, nužnost takve veze sigurno nije izgubila na značaju. Prosto rečeno, ono novo mora se otkriti u *isto vreme* i u umetnosti i u politici.“; videti Anarhističku biblioteku); SI br. 8, 1963, str. 11, *Domination de la nature, idéologies et classes* (Dominacija nad prirodom, ideologije i klase; preveden je samo odlomak o Arthuru Cravanu). Kao što kaže Debor, ovaj spisak nije potpun. Svakako treba pogledati osnivački tekst SI, „Izveštaj...“, iz 1957 („*Rapport sur la construction des situations...*“, itd., prevedeno), kao i *Društvo spektakla* (1967, poglavlje 9, „Negacija i potrošnja u kulturi“). Dalje u prepisci, spominje se i tekst *Zarobljene reči* (Les mots captifs: Préface à un dictionnaire situationniste, prevedeno), iz 1966, kojim je Hausman bio naročito zadovoljan. Ni ova napomena nije potpuna.

izma, praćena ideologijom, „opravdanjem“, koje je uvek reakcionarno (i koja se izvodi na otvoreno reakcionarnim temeljima, kao kod Matjea (Georges Mathieu); ili se obavlja nekakvom maglom, kao kod mnogih „novih realista“).

Slučaj grupe SPUR je dvosmisleniji. U nekoliko navrata povezani sa situacionističkim pokretom, a da nikada nisu bili postali deo njega, spuritsti u stvari nikada nisu u dovoljnoj meri prevazišli stanje ignorantstva, koje se u savremenoj Nemačkoj čvrsto održava, o svim kulturnim ili političkim avangardnim pokretima pre 1933. Jednim delom, onaj da-
daistički aspekt Spura više je pokušaj obnove – nevin, ignorantски – uz pomoć određene doze nasilja (po nama, nedovoljne), nego što je svesna neodadaistička eksploatacija. Ne znam u kojoj će meri to ograničeno nasilje preživeti, u njihovoj sadašnjoj ili budućoj aktivnosti.

The Situationist Times je samo naslov preuzet od situacionističkog pokreta, koji služi za najgore gluposti. Osim jedne osobe, koja je s nama već neko vreme, među odgovornima za taj časopis nema nikog koga bismo uopšte želeli da vidimo. Noel Arno je očigledno jedan od njih. Što se tiče osvrta na letrizam iz vašeg pisma (u konkretnoj tački koju navodite, podržavam vaš sud), možda će biti dobro ako vam ukažem da se časopis UR, koliko je meni poznato, pojavio 1951, a ne 1947?⁷

Ne zanima nas nikakav „situacionizam“, odlučno odbacujemo tu reč, odbijamo doktrinu. Želimo da definišemo praktičnu situacionističku aktivnost – i da na tom planu, u što većoj meri, započnemo s eksperimentima. U smislu: stvaranja situacija; ili trenutaka, ako hoćete; ambijenata i ponašanja, u interakciji. Vaše shvatanje situacije je suviše strogo, budući da svaku situaciju vidite kao bolnu ili beznačajnu. Moglo bi se reći: situacije se u životu dešavaju „spontano“, najčešće automatski. Ali, ne uvek: neke nas mogu zadovoljiti. A ako ih slobodno konstruišemo, mogle bi biti manje beznačajne. To je ono što treba isprobati. U svakom slučaju, potpuno smo raskinuli sa svakom zvaničnom i prizatom avangardom, koja se pojavila posle (Drugog svetskog) rata.

⁷ Tačnije, počeo je da izlazi 1950. *Ur: cahiers pour un dictat culturel*, urednik Maurice Bismuth-Lemaître. Hausman je očigledno pobrkao datum Švittersovog pisma, koje spominje, i vreme kada je video časopis *Ur*, verovatno br. 2 ili 3, iz 1951.